

ОСТАННІ НАДХОДЖЕННЯ

УДК 351.713:339.543:639.38(477)

К.Р. Лазарчук, магістр права НУ «ЮА»

**МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ
МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ РИБНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Стаття присвячена питанню митного оформлення рибної продукції, як особливого виду товару, що потребує спеціальних документів для переміщення через митний кордон України та підлягає обов'язковому санітарно-епідеміологічному та ветеринарно-санітарному контролю, а у деяких випадках і екологічному контролю. Проведення таких заходів здійснюється з метою захисту прав споживачів та попередження реалізації продукції, небезпечної для життя та здоров'я громадян.

Ключові слова: митне оформлення; переміщення; митний кордон; рибна продукція; контроль.

Стаття посвящена вопросу таможенного оформления рыбной продукции, как особого вида товара, который требует специальных документов для перемещения через таможенную границу Украины и подлежит обязательному санитарно-эпидемиологическому и ветеринарно-санитарному контролю, а в некоторых случаях и экологическому контролю. Проведение данных мероприятий осуществляется с целью защиты прав потребителей и предупреждения реализации продукции, опасной для жизни и здоровья граждан.

Ключевые слова: таможенное оформление, перемещение; таможенная граница; рыбная продукция, контроль.

The article is devoted to the issue of customs clearance fish products, as a special type of product that requires special instruments to navigate through the customs border of Ukraine and is subject to sanitary and epidemiological and veterinary-sanitary control and, in some cases, and environmental control. Implementation of these measures is to protect the consumer and prevent the sale of products hazardous to life or health.

Key words: customs clearance, moving, customs border, fish production, control.

Актуальність дослідження є очевидною, оскільки митне оформлення документів на рибну продукцію, що переміщується через митний кордон України має свої особливості.

Ступінь розробленості. Дану тематику частково досліджували у своїх працях Є.В. Додін, С.В. Ківалов, Ф.Л. Жорін, О.В. Молчанов, В.В. Прокопенко, О.П. Федотов, І.В. Міщенко та інші, проте достатнього розвитку питання митного оформлення рибної продукції в сучасній правознавчій літературі не отримали. Тому метою даної роботи є комплексний аналіз теоретичних і практичних аспектів правового забезпечення митного оформлення рибної продукції при переміщенні через митний кордон України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з нормами Митного кодексу України [1] під митним оформленням розуміють виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення; митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. Понятійний апарат категорії «переміщення через митний кордон» у Митному кодексі України на теперішній час відсутній. Але у нормах спеціальних законодавчих та нормативних актів України, в тому чи іншому вигляді зроблена спроба його визначення. Під переміщенням через митний кордон України варто розуміти сукупність дій, пов'язаних із ввезенням на митну територію України, вивезенням із цієї території або транзитом через територію України товарів, транспортних засобів та інших предметів у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту, включаючи використання з цієї метою

трубопровідного транспорту та ліній електропередачі [2].

Виходячи з норм Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» [3], Закону України «Про аквакультуру» [4], Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» [5] під рибною продукцією слід розуміти сукупність водних організмів, життя яких неможливе без перебування у воді. До водних живих ресурсів належать: прісноводні, морські, анадромні та катадромні риби на всіх стадіях розвитку. До рибних продуктів можуть застосовуватися різні форми обробки (термальні, замороження та ін.).

Перевезення харчових продуктів здійснюється на підставі Законів України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [6], «Про захист прав споживачів» [7], «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [8], «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [9] та декрету Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію та сертифікацію» [10], постанови Кабінету Міністрів України «Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання» [11] та інших нормативних актів. Ці документи, з метою захисту прав споживачів та попередження реалізації продукції, небезпечної для життя та здоров'я громадян, забезпечують здійснення постійного контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів які ввозяться на митну територію України, та які експортуються з України, відносно їх відповідності нормативним документам (ДСТУ, ТУ та інше).

Відповідно до ст.ст. 9, 10 Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» порядок переміщення через митний кордон продуктів лову та харчової продукції з них українського походження – продукти лову, добуті за межами митної території України резидентами-суб'єктами господарювання на власних чи орендованих (зафрахтованих) суднах, а також харчова продукція з них, виготовлена резидентами-суб'єктами господарювання, є продукцією українського походження. Підтвердження продуктів лову та харчової продукції з них як продукції українського походження здійснюється за бажанням резидента-суб'єкта господарювання. Для здійснення митного оформлення щодо якості та безпеки продуктів лову та харчової продукції з них українського походження резидент-суб'єкт господарювання подає:

- свідоцтво про якість;
- ветеринарне свідоцтво або ветеринарну довідку;
- карантинний дозвіл на тару, виготовлену із сировини рослинного походження;
- атестат виробництва (копію);
- підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування.

У ст. 10 йдеться про порядок переміщення через митний кордон продуктів лову та харчової продукції з них іноземного виробництва. Митне оформлення для використання на митній території України продуктів лову та харчової продукції з них іноземного виробництва здійснюється згідно з вимогами митного законодавства України. Для здійснення митного оформлення щодо якості та безпеки продуктів лову та харчової продукції з них іноземного виробництва суб'єкт господарювання подає:

- сертифікат походження;
- сертифікат відповідності чи свідоцтво про визнання іноземного сертифіката;
- ветеринарне свідоцтво на кожну партію продукції;
- карантинний дозвіл на тару, виготовлену із сировини рослинного походження;
- міжнародний санітарний сертифікат, що видається країною-експортером

(оригінал документа), або висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи;
- декларація виробника;
- підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування або аналогічний документ, підтверджений компетентним органом іноземної держави.

З метою забезпечення якості і безпеки продуктів лову та харчової продукції з них для здоров'я населення суб'єкт господарювання проводить контроль цієї продукції на всіх стадіях її переробки. Контроль якості продуктів лову, харчової продукції з них та супутніх матеріалів здійснює виробнича лабораторія яка підлягає акредитації або атестації. Порядок акредитації виробничих лабораторій переробних виробництв встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації, метрології та сертифікації. Виробнича лабораторія на підставі досліджень продуктів лову, харчової продукції з них та супутніх матеріалів (за умови їх відповідності вимогам нормативних документів) видає свідоцтво про якість.

Сертифікат походження підтверджує країну, у якій товар був повністю вироблений або підданий достатній обробці. Вимагається митним органом країни, що імпортує, з метою здійснення тарифних і нетарифних мір регулювання ввозу товару на митну територію відповідної країни (наприклад, для нарахування відповідної ставки мита). Що стосується України, то відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 р. № 255 «Про визначення Торгово-промислової палати уповноваженим органом з видачі сертифікатів про походження товару» [12], Торгово-промислової палаті України і її регіональним палатам надане право підтверджувати походження українських товарів і видавати сертифікати походження, у тому числі міжнародної форми.

Свідоцтво (сертифікат) про визнання відповідності (іноземного сертифікату) – документ, що свідчить про визнання іноземних документів про підтвердження відповідності продукції вимогам законодавства України. Даний документ видається відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності» [13] та Порядку подання призначеними органами з оцінки відповідності інформації про видані сертифікати відповідності та свідоцтва про визнання відповідності до державного реєстру сертифікатів відповідності та свідоцтв про визнання затверджено наказом Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 01.11.2001 р. № 534 [14].

Міжнародний санітарний сертифікат, що видається країною-експортером, висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи, декларація виробника застосовуються при здійсненні митного оформлення продуктів лову та харчової продукції з них, що підлягають санітарно-епідеміологічному контролю.

Відповідно до ст. 22 Закону України «Про ветеринарну медицину» [15], пропуск через митний кордон України товарів, продуктів тваринного походження, готових харчових продуктів, сировини тваринного походження, кормів тваринного та рослинного походження, кормових добавок, штамів мікроорганізмів, засобів захисту тварин, засобів ветеринарної медицини, а також предметів і матеріалів, що можуть бути носіями збудників інфекційних захворювань тварин, вирішується лише після проходження обов'язкового ветеринарного контролю. Ветеринарне свідоцтво або ветеринарна довідка застосовуються при здійсненні митного оформлення продуктів лову та харчової продукції з них, що підлягають ветеринарно-санітарному контролю. Форми ветеринарних свідоцтв, ветеринарних довідок встановлено Порядком видачі ветеринарних документів, затвердженим наказом Державного комітету ветеринарної медицини України від 13.04.2009 р. № 85 [16].

Декларація виробника засвідчує відповідність харчових продуктів, харчових добавок,

ароматизаторів або допоміжних матеріалів для переробки вимогам, визначеним у декларації за умови, що вимоги, встановлені виробником, виконуються протягом подальших дій. Вимоги до декларації виробника, інформація, яку міститься в цьому документі, визначено, зокрема, ст. 21 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів».

Переліки товарів, що підлягають санітарно-епідеміологічному та ветеринарно-санітарному контролю у разі переміщення їх через митний кордон України, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1031 «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України» [17]. Відповідно до цієї постанови, рибна продукція підлягає санітарно-епідеміологічному та ветеринарно-санітарному контролю, а жива риба і екологічному контролю. Потрібно зазначити, що санітарно-епідеміологічному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) не підлягають такі товари, зазначені в переліку: товари, що переміщуються через митний кордон України в режимі тимчасового ввезення (вивезення); товари, що переміщуються через митний кордон України у режимі реімпорту, реекспорту та ін.

Відповідно до наказу Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 р. № 414 «Про затвердження Фітосанітарних правил ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів» [18], карантинний дозвіл видає Головна державна інспекція з карантину рослин. Перевезення вантажу через державний кордон України дозволяється тільки через конкретний пункт (пункти) пропуску, зазначений (зазначені) у карантинному дозволі, який видається на заявлений термін, але не більше ніж на півроку. Оплата за оформлення карантинного дозволу здійснюється за розцінками, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 р. № 1348 «Деякі питання надання послуг Державною ветеринарною та фітосанітарною службою, органами та установами, що належать до сфери її управління» [19]. Транзитні підкарантинні матеріали перевозяться територією України під пломбою тільки у критих або ізотермічних, технічно справних вагонах, автофургоніах, авторефрижераторах чи контейнерах.

Атестація виробництва здійснюється з метою оцінки можливостей підприємства-виробника забезпечити відповідність харчової продукції усім обов'язковим вимогам, установленим чинними законодавчими актами України, нормативно-правовими актами та нормативними документами на конкретний вид продукції у відповідності з наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 21.07.2003 р. № 125 «Про затвердження Порядку проведення атестації виробництва, які здійснюють переробку продуктів лову» [20].

Підтвердження законності вилучення, водних біоресурсів із середовища їх існування або аналогічний документ, підтверджений компетентним органом іноземної держави, застосовуються при здійсненні митного оформлення продуктів лову та харчової продукції з них, визначених додатком 8 до постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 436 «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України» [21], за кодами УКТЗЕД: 0301 – 0307, 0508 00 00 00, 0511 99 31 00, 0511 99 39 00, 0511 99 85 90, 1212 20 00 00, 1604, 1605, 2104.

Порядок видачі підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та перероблення продуктів вилову, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 596 [22]. Форми підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та переробки продуктів лову затверджено наказом

Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.08.2012 р. № 482 «Про затвердження форм підтвердження законності вилучення водних біоресурсів».

Під час візиту до України Міністра рибного господарства та прибережних справ Норвегії (8 – 10 квітня 2013 р.) погоджено форму підтвердження законності вилучення водних біоресурсів (сертифіката вилову), яким будуть супроводжуватись з 1 травня 2013 року вантажі риби та морепродуктів, що постачаються з Норвегії. Відмінність від сертифіката ЄС у даному випадку полягає у назві документа (тобто на ньому спеціально зазначено, що він призначений для експорту до України) та розташуванні окремих «боксів», а також у тому, що сертифікат видається у електронному вигляді (як і сертифікат США). Відтермінування введення саме цієї форми документа пов'язано з необхідністю врахувати зміни в електронній базі даних. До цього часу вантажі з Норвегії супроводжуватимуться сертифікатами на вилов, які видаються для експорту до ЄС. За формою та певною мірою за змістом відрізняються від установлених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.08.2012 р. № 482 форм зразки документів, які видаються компетентними органами США та Нової Зеландії, за формою – зразки, що видаються Аргентиною. Форми документів, що видаються компетентними органами США та Нової Зеландії, погоджені з ЄС (Регламент ЄС від 29.01.2010 № 86/2010) і змінюються у поточному режимі за погодженням з Єврокомісією. Згадані зміни стосуються, у першу чергу, того, що деякі держави вже досить далеко просунулись у запровадженні електронного урядування та не використовують «мокрі» печатки та особисті підписи відповідальних осіб під час засвідчення документів (наприклад, США, Норвегія). В той же час вони виконують основну функцію зазначеного документа, а саме засвідчення країною походження товару (державою прапора) законності вилучення водних біоресурсів із середовища його існування. Заповнення та видача документів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії та деяких інших країнах також здійснюється в електронному режимі на спеціальних сайтах. Що стосується решти країн, то їх поінформовано, що експортери мають подавати під час оформлення вантажу або Підтвердження законності вилучення водних біоресурсів, або аналог документа, який вже видається ними для здійснення експорту до ЄС з максимально можливим врахуванням вимог щодо змісту інформації, що міститься у ньому [23].

Для декларування рибної продукції декларант зобов'язаний подати митну декларацію. Декларант може подати електронну митну декларацію, митну декларацію на бланку єдиного адміністративного документа для декларування товарів, періодичну митну декларацію для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України суднами закордонного плавання, переміщення яких через митний кордон України планується з періодичністю не рідше ніж два рази протягом строку її дії. Декларування партії товарів, ввезених на митну територію України, або партії товарів, що вивозяться за межі митної території України, може бути здійснено з використанням тимчасової митної декларації за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи у разі, коли декларант не володіє точними відомостями про характеристики товарів.

Відповідно до ст. 212 Митного кодексу України, митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового кодексу України та цього Кодексу.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №434 «Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання» установлено, що громадяни можуть ввозити на

митну територію України харчові продукти для власного споживання (в даному випадку можлива і рибна продукція) на загальну суму, яка не перевищує еквівалент 200 євро на одну особу. Під час ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів здійснюється їх декларування (шляхом вчинення дій, усно або письмово за бажанням власника таких продуктів або на вимогу посадової особи митниці).

Відповідно до Митного тарифу України [24] в залежності від виду рибної продукції (наприклад прісноводна риба – ставка мита становить 10%, морська риба – 5%) така ставка мита і застосовується.

Україна як демократична і правова держава підтримує дружні стосунки з іншими країнами світу. Це проявляється в тому, що підписуються двосторонні та багатосторонні угоди про співробітництво у галузі рибного господарства, у тому числі сприяння у імпорті, експорті та транзиті рибної продукції, як прикладом може слугувати Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі рибного господарства від 31.08.1996 р. [25], Угода про співробітництво між Урядом України та Урядом Російської Федерації в галузі рибного господарства від 24.09.1992 р. [26], Угода про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною від 18.01.2001 р. [27]. Після вступу України в СОТ митні операції з рибною продукцією збільшилися.

Висновок. Митне оформлення переміщення через митний кордон України рибної продукції має свої особливості, оскільки даний продукт є специфічним та потребує санітарно-епідеміологічного та ветеринарно-санітарного контролю, а у деяких випадках і екологічного контролю. На даний продукт видаються спеціальні документи, які зазначені у ст.ст. 9, 10 Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них», без яких перетин кордону неможливий. В законодавстві не визначено при яких умовах потрібно зберігати рибну продукцію, щоб вона не втратила свої поживні властивості під час митного оформлення. На даний час тема митного оформлення переміщення через митний кордон України рибної продукції є мало досліджена науковцями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, №46-47, №48. – Ст. 552.
2. Митне право України: навчальний посібник. / За заг. ред. проф. В.В. Ченцова. – К.: – 2007. – 283 с.
3. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 17. – Ст. 155.
4. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 79. – Ст. 26.
5. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 107.
6. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.
7. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
8. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
9. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції: Закон України від 17.07.1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 44. – Ст. 281.
10. Про стандартизацію та сертифікацію: декрет Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 27. – Ст. 289.

11. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 року № 434 // Офіційний вісник України. — 2012. — № 40. — Ст. 37.
12. Про визначення Торгово-промислової палати уповноваженим органом з видачі сертифікатів про походження товару: постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 року № 255 // Офіційний вісник України. — 2003. — № 9. — Ст. 159.
13. Про підтвердження відповідності: Закон України від 17.05.2001 року // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 32. — Ст. 169.
14. Порядком подання призначеними органами з оцінки відповідності інформації про видані сертифікати відповідності та свідоцтва про визнання відповідності до державного реєстру сертифікатів відповідності та свідоцтв про визнання: наказ Держкомстандартизації України від 01.11.2001 року № 534 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 17. — Ст. 166.
15. Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992 року // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 36. — Ст. 531.
16. Порядком видачі ветеринарних документів: наказ Державного комітету ветеринарної медицини України від 13.04.2009 року № 85 // Офіційний вісник України. — 2009. — № 47. — Ст. 103.
17. Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 року № 1031 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 78. — Ст. 92.
18. Про затвердження Фітосанітарних правил ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів: наказ Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 року № 414 // Офіційний вісник України. — 2005. — № 40. — Ст. 182.
19. Деякі питання надання послуг Державною ветеринарною та фітосанітарною службою, органами та установами, що належать до сфери її управління: постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 року № 1348 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 101. — Ст. 28.
20. Про затвердження Порядку проведення атестації виробництв, які здійснюють переробку продуктів лову: наказ Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики України від 21.07.2003 року № 125 // Офіційний вісник України. — 2003. — № 32. — Ст. 306.
21. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 року № 436 // Офіційний вісник України. — 2012. — № 40. — Ст. 40.
22. Про затвердження Порядку видачі підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та перероблення продуктів вилову: постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 року № 596 // Офіційний вісник України. — 2012. — № 50. — Ст. 475.
23. Щодо митного оформлення рибної продукції. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.53436.0>
24. Митний тариф України, затверджений Законом України «Про митний тариф» від 05.04.2001 року // Офіційний вісник України. — 2001. — № 18. — Ст. 24.
25. Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі рибного господарства від 31.08.1996 року // Офіційний вісник України. — 2008. — № 17. — Ст. 115.
26. Угода про співробітництво між Урядом України та Урядом Російської Федерації в галузі рибного господарства від 24.09.1992 року // Офіційний вісник України. — 2004. — № 40. — Ст. 249.
27. Угода про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною від 18.01.2001 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/807_200